

w *Drabinie* autorka wyprowadza podwójny wniosek: że duchowy rozwój człowieka przechodzi wiele etapów wiodących do zjednoczenia z Bogiem oraz że inicjatywa należy tu zawsze do Boga, do człowieka zaś decyzja wolnego wyboru współpracy z łaską.

W ostatniej części wstępu „Le fonti della Scala e la sua fortuna tra Oriente e Occidente” (s. 157-185) autorka tłumaczenia prowadzi nas przez gąszcz źródeł, z których czerpał Klimak, poczynając od Pisma Świętego, poprzez całą tradycję monastyczną, a skończywszy na własnym doświadczeniu pustyni. Swoje wprowadzenie do tłumaczenia kończy stwierdzeniem, iż Jan Klimak należy do najważniejszych pisarzy ascetycznych starożytności chrześcijańskiej, a jego wpływ był ogromny w pierwszym rzędzie w świecie bizantyńskim i orientalnym, a także w mniejszym stopniu na świat ascezy Zachodu.

Jeśli chodzi o samo tłumaczenie, to wydaje się, że Autorka stanęła na wysokości zadania: przekład dokonany został w pięknym i przystępnym języku, co jednak mogło wpływać na literalną wartość tłumaczenia. Doskonała znajomość literatury patrystycznej szczególnie wschodniej, daje szansę czytelnikowi głębszego wniknięcia w lekturę Klimakowej *Drabiny*, poprzez obszerny aparat krytyczny. Wydaje się, że genialne intuicje i analizy ascetyczne, jakie pozostawił nam mnich z Synaju, mogą stanowić bardzo użyteczną pomoc dla wszystkich ludzi, którzy troszczą się o swój własny rozwój duchowy. Tym bardziej jesteśmy wdzięczni R. Parrinello za włożony trud w udostępnieniu *Drabiny* Jana Klimaka szerszemu gronu czytelników Zachodu.

Ks. Arkadiusz Jasiewicz – Warszawa, UKSW

Sv. Augustín, *Samovravy. O nesmrteľnosti duše, přeložili, úvodné štúdie napísali, poznámky a indexy spracovali Katarína Šotkovská – Jozefa Artimová, Bibliotheca Antiqua Christiana (Kresťanská Antická Bibliotéka), Patrimonium zv. 4, Trnava 2007, Vydavateľstvo Trnavskej univerzity v Trnavě, ss. 111.*

Objętość wydawnicza IV tomu *Patrimonium*, wchodzącego do jednego z dwóch strukturalnych działów *Bibliotheca Antiqua Christiana* jest bardzo skromniutka. Taka sama bowiem jest objętość pisarska każdego z obu dzieł św. Augustyna, zaprezentowanych wyżej opisem bibliograficznym. Za to radość z ich wydania była wielka, zwłaszcza dla autorek przekładu: Kataríny Šotkovskej¹

---

¹ Ur. w 1978 w Žilinie, w latach 1996-2001 odbyła studia ze specjalizacją w zakresie filologii klasycznej na Wydziale Humanistyki Uniwersytetu Trnavskiego, pod kierunkiem prof. Daniela Škoviery, uwieńczona pracą dyplomową pod tytułem: *Svätý Augustín a Cicero – Soliloquia a Tuskulské rozhovory*. Od 2001 r. jest asystentką przy Katedrze Filologii Klasycznej Uniwersytetu Trnavskiego; od 2002 r. prowadzi żywą działalność naukową publikując i biorąc aktywny udział w krajowych i zagranicznych sympozjach, a od 2005 r. rozpoczęła swój przewód doktorski. Swoje zainteresowania badawcze ukierunkowała głównie na teksty patrystyczne, ale nie stroni też od drobnej okolicznościowej liryki łacińskiej.

i Jozefy Artimovej². Jeszcze przed przystąpieniem do pracy nad łacińskim oryginałem, dobrze wiedziały o jej randze i znaczeniu. Dotąd bowiem nie było przekładu na język słowacki żadnego z tych pism Augustyna. Ta okoliczność dodatkowo inspirowała je w chwili wyboru przedmiotu i materiału swojej pracy, a potem mobilizowała do jej zakończenia (por. *Wstęp*, s. 22).

Czytelnik słowacki, szczególnie ten, co spotyka się po raz pierwszy raz ze św. Augustynem, znajdzie we wprowadzeniu Jozefy Artimovej informacje o tym, które zdarzenia z życia kulturalnego, politycznego i religijnego miały wpływ na niego w czasie, kiedy pisał swoje pierwsze dzieła filozoficzne; które osobistości formowały świat jego pojęć i jakie ówczesne kręgi naukowe oddziaływały na niego. Ze względu na fakt, że *Soliloquia* i *De immortalitate animae* Augustyn napisał na początku 387 r., czytelnik dostaje we wstępie niezbędne, chociaż częściowe, ale jednak wystarczające informacje z jego życia, od narodzenia (354) do powrotu do Afryki (388). Tak więc, po scharakteryzowaniu etapu związanego ze zdobywaniem pełnej, doskonałej formacji intelektualnej, ukazano jego kontakty z manichejczykami, czas i zakres jego pracy dydaktycznej w Mediolanie i okres pobytu w Cassiciacum koło Mediolanu (por. J. Artimova, s. 1-16).

W tym miejscu, autorki przekładów wymieniły między sobą pióra. Przejęła je teraz – Katarína Sotkovská. Najpierw jako autorka wprowadzenia do *Dialogów ze samym sobą* objaśnia czytelnikowi gatunek literacki dzieła, jego strukturę i problematykę (s. 19-22), potem zaś, już jako tłumacz, nie tylko wiernie oddaje treść przekładanego dzieła (s. 23-79), ale także ubogaca go walorem estetyki słowa. Tak przygotowanemu czytelnikowi pozostaje już, tylko z ochotą przystąpić do lektury i poddać się urokowi Augustynowego sposobu myślenia, szukania prawdy i w efekcie znalezienia Boga.

Następnie pióro przejmuje ponownie Józefa Artimova, która dołącza swoje wprowadzenie do Augustynowego traktatu *De immortalitate animae* oraz jego przekład (s. 87-105), chcąc zaś czytelnikowi pomóc w rozpoczęciu lektury, oprócz ogólnego wprowadzenia, ukazuje również strukturę myślową samego tekstu, co pozwala doskonale kontrolować poszczególne ogniwa argumentacji Augustyna i jego sprawnego toku rozumowania. Czytelnik zaznajomiony z faktem, że obydwa dzieła Augustyna powstały w czasowej bliskości odrzucenia przez niego poglądów manichejskich, będzie miał okazję z bliska śledzić ich autora, zamyślo-

---

² Ur. w 1974 r. w Trebišowie. W latach 1992-1997 odbyła specjalistyczne studia w zakresie nauczania przedmiotów ogólnokształcących – łaciny i języka słowackiego na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Prešovskiego. W latach 1997-2006 pracowała jako starszy asystent przy Katedrze Języków Obcych uniwersytetu Pawła Jozefa Šafárika w Koszycach. Obecnie pracuje na tym samym stanowisku przy Katedrze Filologii Klasycznej i Romańskiej w tej samej uczelni. W 1998 r. odbyła również uzupełniające, specjalistyczne studia zagraniczne w Brnie, Ołomuńcu i Pradze, a na przełomie 2003/2004 r. dalsze uzupełniające studia językoznawcze na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Amsterdamie – skoncentrowane na problematyce przekładu tekstów biblijnych, której to tematyce jako doktorantka Uniwersytetu Prešovskiego poświęca nadal swoje badania. Opublikowała już 14 swoich prac.

nego na wciąż aktualnym problemem wieczności człowieka. Może też zobaczyć, jak Hipponczyk zabiegał o ratowanie własnej duszy i jak znajdował drogę od uzasadnionego powątpiewania uczonych do niepodważalnego przekonania mędrców. Rdzeń i istota jego dowodu na nieśmiertelność duszy, da się zamknąć w jego myślowej strukturze: „Prawda, jeśli istnieje, musi być wieczna. To zaś, co jest z nią nierozdzielnie. złączone, również musi być wieczne. Matematyka i logika są prawdziwe i dlatego są złączone z rozumem, ten zaś jest nierozdzielnie złączony z duszą. Dlatego i dusza jest wieczna” (12, 19).

Obydwie autorki przy dokonywaniu przekładów omawianych pism Augustynowych oparły się na tekście łacińskim, który przygotował Harald Fuks (München – Zürich 1986, Artemis Verlag). Literaturę specjalistyczną, w liczbie 25 pozycji, jaką autorki przekładów wykorzystały przy opracowaniu wprowadzeń i objaśnień, ukazuje umieszczony na końcu (s. 107-108), zredagowany w układzie alfabetycznym indeks autorski. Oprócz niego czytelnik ma do swojej dyspozycji jeszcze 2 pomocnicze indeksy: osób (s. 109-110) i miejsc (s. 110).

Leander Tadeusz Pietras O.S.P.P.E,
Vranov nad Topľou, Słowacja

Ks. Stanisław KOCZWARA, *Z pokladov starovekých cirkavných dejín, Košice 2007, Vydavateľstvo Michala Vaška, ss. 76.*

Najnowsza publikacja ks. Stanisława Koczwarę – historyka Kościoła starożytnego, wybitnego znawcy dziejów papieżstwa w czasach antycznych – została wydana w języku polskim w Koszycach, pod słowackim tytułem *Z pokladov starovekých cirkavných dejín (Ze starożytných dějích Kościoła)*. Celem pracy, jak stwierdza autor, jest wzbudzenie jeszcze silniejszego umiłowania Kościoła, wyrażającego się „nie tylko w słowie, ale i w czynie, polegającym na dawaniu świadectwa wierności Ewangelii” (s. 5). Słowa te w dużej mierze określają charakter publikacji: jest ona faktycznie zbiorem katechez kierowanych do współczesnych, której przedmiotem staje się starożytna historia Kościoła – kiedy to konstituował się jego fundament, kiedy jego wyznawcy dawali chlubne świadectwo swej wiary, kiedy jego Ojcowie tworzyli podstawy chrześcijańskiej nauki. Ta najdawniejsza historia – jak wielokrotnie podkreśla autor – winna być źródłem wiedzy i drogowskazem w wielu dziedzinach życia (religijnego, społecznego, politycznego) po dzień dzisiejszy.

Ks. S. Koczwarę skupia się na trzech kwestiach, które przedstawia w kolejnych częściach. Pierwszą jest „Prymat św. Piotra w starożytności” (s. 12-33), zagadnienie szczególnie bliskie Autorowi, bo temu tematowi poświęcił monografię pt. *Kościół Afrykański wobec Katedry Świętego Piotra* (Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Sandomierz – Wilno 2006, ss. 358). Pojęcie prymatu definiuje jako „wypełnienie przez Chrystusa, niewidzialnej Głowy Kościoła, zbawienia, które dokonuje się z Jego woli, w sposób widzialny, poprzez posługę św. Piotra